Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

ČITAJUĆI UHODE

Todor Dutina

Čitajući *Uhode* čovjek brzo zaključi da prostitucija nije najstariji zanat na svijetu, da ima zanata koji su i stariji i složeniji, da ima igara u kojim su ulozi veći i krvaviji, a gubici strašniji i beznadežniji.

Uhode se mogu čitati kao uzbudljivo štivo o vječno zanimljivoj špijunaži, kao istorijski roman, kao niz psiholoških studija, kao zbirka pripovjedaka u kojim se prepliće stvarnost i legenda, mjestimično kao zbirka lirskih pjesama, ili pak nerazumljivih šifrovanih poruka, i šta god zaključili, kako god imenovali ovu prozu, pogriješićete i bićete veoma blizu istine.

Trilera i romana sa trilerskim elementima ima bezbroj, ali romana u kojim bi se istorija nacionalne misli o opstanku podudarala i poklapala sa istorijom uhođenja kao vojne, političke, pa ako hoćete i naučne discipline, da mi znamo, nema ni kod nas ni u svijetu. Ima knjiga, poput *Uhode* Džemsa Fenimora Kupera, u kojim je uhođenje u jednom kraćem razdoblju (rat Sjevera i Juga) i kroz sudbinu jedne ličnosti dato kao dio nacionalne borbe, ali nema knjige u kojoj bi uhođenje bilo istraženo čak u cjelokupnoj istoriji jedne zemlje kako je to učinjeno u Sušićevim *Uhodama*.

Prostom ljudskom oku nevidljive su suze i krv što se svakodnevno liju oko uhoda i uhođenja. Nije ovdje riječ o zastrašujućoj Orvelovoj 1984-toj u kojoj je uhođenje dovedeno do potpune javnosti, dakle do potpune svoje suprotnosti, do apsurda, već o skrivenoj borbi na život i smrt o kojoj se prava istina ne saznaje nikad, o borbi kojoj ni njeni akteri najčešće ne znaju ni obima, ni kraja ni konačnog smisla, mada u njoj stalno zalažu jedino i najviše što imaju – život.

Kad završi čitanje *Uhoda*, i kad odloži knjigu, čitaocu se na prvom mjestu javi misao da istorija zemlje, istorija naroda, nije ono što se čita u udžbenicima, da je to što se nalazi u knjigama samo daliki odsjaj i odjek onog što se skriva po tajnim pretincima, po arhivama, što se uništava odmah nakon upotrebe, što ostaje nedešifrovano za sva vremena ili se odnosi u grob. Tajni a nemjerljivi pokreti, lukavstva, nadmudrivanje, svirepost pod plaštom plemenitosti, licemjerje u službi istinskog uvjerenja i iskrenost u službi najstrašnijeg licemjerja, sve su to elementi i zakonitosti uhođenja u kojem nema sredstva koje ne bi bilo opravdano ponajčešće skrivenim i nepoznatim ciljem. Uhođenje, to je priča o santi leda čiji je samo mali dio vidljiv, to je skrivena ali istinita istorija svake organizovane ljudske zajednice.

Specifična istorija bosanske države to je specifičan vid borbe različitih i mnogobrojnih uhoda. Gubitak samostalnosti bosanske države u XV vijeku Sušić vidi u njenom gubitku moći da se odupre tuđim, na prvom mjestu dubrovačkim i turskim, uhodama. Narastanje njene moći na ovom planu nužna je posljedica i uzrok narastanja njene nacionalne oslobodilačke misli.

…Gradaščević iz *Uhoda* javlja se kao prvi začetnik nacionalne oslobodilačke misli Muslimana u Bosni, prvi čija misao u sebi nosi i elemente klasnog oslobođenja i svijesti o istorijskoj nužnosti i potrebi zajedničkog življenja triju naroda u Bosni. On se zapravo javlja kao nosilac svih progresivnih elemenata čovjeka sa ovog tla. Njegova sposobnost da se odupre uhodama ovdje se javlja kao znak prepoznavanja za ponovno uspostavljanje bosanske vitalnosti.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.